

Úloha statistiky v projektu podpory mezigeneračního dialogu v oblasti kultury

Ing. PhDr. Jaroslav Novák, CSc.

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Praha 2020

Praha 2019

Obsah prezentace

- **Charakteristika státní statistické služby v oblasti kultury**
 - Legislativní předpoklady
 - Statistická zjišťování v rezortu kultury
 - Výstupy ze statistických zjišťování
- **Možnosti statistiky v rámci naplňování cílů projektu**
 - Kultura a možnosti jejího statistického postižení
 - Prostorový pohled na soubor kulturních zařízení
 - Vhodné ukazatele k vyjádření významu kulturních zařízení
- **Závěry**

Statistická zjišťování v rezortu kultury I

Příprava statistického zjišťování

V NIPOS se zabývá statistickou službou **Centrum informací a statistik kultury (CIK)** na základě **zákona č.89/1995 Sb.** ve znění p.p. Vytváří celostátní koncepci metodiky statistiky kultury dle požadavků MK, ČSÚ a dále doporučení mezinárodních institucí - UNESCO, EUROSTAT, EGMUS). Náplní jeho činnosti je zejména:

- spolupráce s útvary MK a Národní knihovnou při koncipování statistických výkazů
- spolupráce s IU-DÚ, Asociací muzeí a galerií, popř. s jinými partnery při aktualizaci registru zpravodajských jednotek
- formuluje účel a charakteristiky statistických zjišťování do Sbírký zákonů (Program statistických zjišťování)
- tvoří konečnou podobu statistických výkazů vč. metodiky pro respondenty.

Statistická zjišťování v rezortu kultury II

Praktická realizace statistického zjišťování

- CIK vypracovává technologický postup sběru i zpracování dat rezortní statistiky.
- Každoročně rozesílá výkazy s cca 3 tis. číselnými položkami zhruba 12 tisícům zpravodajských jednotek.
- Elektronicky sbírá a zpracovává statistická data zhruba od 90 % respondentů, ostatní v papírové podobě.
- Komunikuje se zpravodajskými jednotkami, urguje plnění zpravodajské povinnosti a poskytuje jim metodickou pomoc.
- Kontroluje předložená data, agreguje je za jednotlivé výkazy a provádí dopočet na nonrespons (za nevyplněné položky ve výkazech) a na celý základní soubor respondentů (za nevyplněné výkazy).

Statistická zjišťování v rezortu kultury III

Druhy výkazů

Za referenční období r. 2018 byly dvanácti výkazy vyčerpávajícím způsobem šetřeny tyto kulturní oblasti (kulturní zařízení):

- divadla (mutace a, b)
- knihovny veřejné
- muzea, galerie a památníky
- památkové objekty zpřístupněné za vstupné
- vydavatelé periodického a neperiodického tisku
- výstavní činnost (oblast profesionálního výtvarného umění a architektury)
- kulturně vzdělávací a zájmová činnost
- festivaly (divadelní, filmové, hudební, literární a taneční)
- hudební tělesa (profesionální)

Z uvedených šetření jsou zpracovávány výstupy založené jak na **naturálních**, tak i **hodnotových** datech

Možnosti statistiky kultury v rámci naplňování cílů projektu

Kultura a možnosti jejího statistického postižení

- Kultura je velmi složitým společenským jevem.
- Definice kultury je široká, zahrnuje i způsoby života, tradice či přesvědčení.
- Jak je zřejmé kultura má svou hmotnou a nehmotnou stránku.
- Nehmotnou stránku nelze číselně vyjádřit a někdy je v tomto směru problém i se hmotnou (nesnadné či nemožné ocenění některých uměleckých děl, v činnosti kulturních institucí nebývá prvořadá tvorba zisku).
- V zásadě lze statisticky postihnout a to neúplně, pouze kulturní „infrastrukturu“.
- Statisticky se šetří naturální a hodnotová data kulturních zařízení.
- Naturální data charakterizují nabídku (počet zaměstnanců, počet objektů, jejich plocha, počet sedadel, pořádaných akcí, rozsah sbírek či knihovního fondu) a poptávku (počet návštěvníků, diváků, čtenářů).
- Hodnotová data (sbíraná od r. 2009) se týkají příjmové a výdajové stránky hospodaření.

Prostorový pohled na soubor kulturních zařízení

- Praktický výstup projektu → vytvoření metodiky k podpoře mezigeneračního transferu a sdílení kulturních hodnot na místní a regionální úrovni.
- Prostorové rozmístění (čehokoli) lze nejlépe zobrazit a pochopit pomocí mapy.
- Významným nástrojem a výsledkem projektu je proto soubor map s odborným – kulturně orientovaným - obsahem.
- Pro „naplnění“ souboru map bylo nutné rozčlenit statistická data za kulturní zařízení do prostorově určených jednotek – byly zvoleny obce s rozšířenou působností (ORP), kterých je 206 včetně Prahy.
- Ze souboru statisticky šetřených bylo zvoleno 8 vhodných druhů kulturních zařízení, která představují základní část hmotné složky kulturního potenciálu v jednotlivých ORP (památky, muzea, knihovny, divadla, hud.tělesa, festivaly, kult. domy a výstavní činnost)
- **2 otázky** - jaký je význam kult. zařízení, jaká je úroveň kult. potenciálu ORP?

Vhodné ukazatele k vyjádření významu kulturních zařízení (I)

Uvedená kulturní zařízení mají v rámci ČR, v regionech a v ORP rozdílný význam (váhu)

Vybrané ukazatele základních poskytovatelů kulturních služeb v r. 2017

Druh zařízení	Počet objektů	Počet zaměstnanců v os.	Tržby za vl. výkony v mil.Kč	Návštěvnost v tis.os.	Návštěvnost na 1 objekt v os.
Památky	318	2 414	1 986,3	14 194	44 635
Muzea a gal.	477	6 700	1 432,0	13 486	28 273
Knihovny	5 339	5 297	206,4	22 354	4 186
Divadla	243	7 163	2 139,2	6 334	26 066
Kulturní domy	596	3 226	1 103,6	10 281	17 250
Hudební tělesa	42	1 363	373,6	461	10 976
Festivally	487	2 041	628,2	2 494	5 121
Výstavní činnost	278	1 016	361,9	2 449	8 809

Vhodné ukazatele k vyjádření významu kulturních zařízení (II)

- Rozdílný význam (váhu) mají různá kulturní zařízení i v jednotlivých lokalitách (ORP), lze ji např. určit z porovnání s průměrnou návštěvností daného druhu kulturního zařízení (viz poslední sloupec tabulky).
- Oproti „celostátnímu“ významu může v konkrétních podmínkách jednotlivých ORP dojít k odlišnostem (např. kulturní dům bude pro kulturní aktivity v obci významnější než pobočka knihovny či muzea).
- Ještě složitějším problémem je ohodnocení celkového kulturního významu celé lokality (ORP), která zahrnuje několik druhů kulturních zařízení.
- Nabízelo se využití složitějších přístupů založených na propočtech z více ukazatelů či zdrojů dat.
- Původně bylo vybráno a zvažováno až 35 přímých ukazatelů za uvedených 8 druhů kulturních zařízení (týkaly se např. návštěvnosti, vstupného, počtu akcí pro veřejnost a speciálně pro seniory, kapacit kulturních zařízení, zaměstnanosti, dobrovolnictví i finančního hospodaření).
- Dále bylo vybráno 18 tzv. propočtových ukazatelů, které odrážejí vztahy mezi přímými ukazateli (např. podíl akcí pro seniory z akcí pro veřejnost, podíl odpracovaného času dobrovolníky atd.).

Ukazatele k vyjádření významu kulturních zařízení a kult. potenciálu ORP (III)

- Ukázalo se, že k postižení rozsahu a pestrosti kulturních aktivit jsou vhodnější naturální ukazatele (např. návštěvnost v porovnání s vybraným vstupným, které je ovlivněno slevami, volným vstupným a změnou cen v čase).
- S ohledem na omezenou kapacitu danou srozumitelností mapového vyjádření bylo nutné omezit se jen na mizivý počet naturálních ukazatelů (schopných koncentrovaně postihnout co nejvíce ze sledovaných jevů).
- Jako jediné přijatelné východisko byla zvolena relace mezi základními nabídkovými a poptávkovými ukazateli.
- Základním nabídkovým ukazatelem je počet akcí pro veřejnost (dle druhu kulturního zařízení) a základním poptávkovým ukazatelem je návštěvnost.
- Počet akcí (výstav, představení, atd.) odráží různorodost a částečně i kvalitu kulturních služeb.
- Návštěvnost má charakter „všezahrnujícího“ kvantitativního ukazatele, který vyjadřuje nejen zájem návštěvníků, ale nepřímo i výkonnost daného zařízení včetně množství a kvality vynaložené práce zaměstnanci a dobrovolníky.
- Použité indikátory pro sestavení map s odborným kulturně zaměřeným obsahem proto odrážejí relace mezi návštěvností, počtem kulturních akcí, počtem obcí v ORP či počtem obyvatel.

Závěry

- Statistika kultury je nedílnou součástí státní statistické služby a je z pověření MK ČR prováděna NIPOS.
- Statistická šetření v kultuře vycházejí zejména z potřeb MK ČR. Mají roční periodicitu, zahrnují naturální i hodnotové ukazatele, jsou vyčerpávající, avšak nejsou prováděna u všech druhů poskytovatelů kulturních služeb (zařízení).
- Výstupy ze statistických zjišťování mají číselnou i analytickou podobu a lze se s nimi blíže seznámit na **www.statistikakultury.cz**.
- Pro potřeby Projektu NAKI byla zvolena data o osmi druzích kulturních zařízení tvořících významnou část kulturní infrastruktury.
- Uvedená celková data za období roku 2017 byla pro potřeby sestavení souboru map rozčleněna do ORP.
- V souvislosti s prostorovým rozdělením komplexních dat vznikly otázky týkající se vyjádření významu různých kulturních zařízení v dané lokalitě popř. kulturního významu dané lokality v porovnání s ostatními.
- Po zvážení rozsáhlého souboru ukazatelů se ukázala nutnost vyjádřit kulturní potenciál jednotlivých druhů kulturních resp. lokalit či regionů (ORP) co nejúsporněji relací mezi naturálními ukazateli na straně nabídky a poptávky v případě kulturních služeb a dále ukazateli na straně daných lokalit (počet obcí v ORP a jejich obyvatel).

Děkuji za pozornost!